

شهرستان فریدن

نام فریدن را برگرفته از نام فریدون پادشاه ایران باستان می دانند و می گویند کاوه آهنگر از این سرزمین برخاسته است . اینک در روستای « مشهد کاوه » نیز آرامگاهی هست که به عقیده بعضی از مورخین کاوه و فرزندانش در آن به خاک سپرده شده اند . این روستا اکنون در بخش چادگان واقع است .

فریدن (پرتیکان) در زمان هخامنشیان یکی از ایالات مهم ایران بوده است و تنها جاده ای که آپادانا را به شوش - پایتخت زمستانی هخامنشیان - وصل می کرده از این منطقه عبور می کرده است . اسکندر به هنگام تعقیب داریوش ، به پاراتاک (پرتیکان) آمد و آنجا را تسخیرکردو « اوگزانر» را که والی شوش بود ، به ولایت پرتیکان منصوب کرد . آن زمان در این منطقه شهرهایی آباد وجود داشته که به دست اسکندر در ایران دوازده شهر ساخته شده و همه آنها را اسکندری نامید ، از جمله آنها «اسکندری » واقع در فریدن (شامل دو بخش اسکندری بر آفتاب و نثار اسکندری) است .

در زمان ساسانیان فریدن دارای شهرها و روستاهای زیادی بوده که شاپورآباد مهمترین این مناطق به شمار می آمده است و بنای آن را به شاپور دوم ساسانی نسبت می دهند. در زمان صفویان این منطقه عمران و آبادی بیشتری یافت . در این زمان شاه عباس ارمنیان را از ارمنستان کوچ داده و در برخی از مناطق ایران از جمله در فریدن ساکن نمود.

همچنین به خاطر شباهت جغرافیایی این منطقه بامنطقه قفقاز، گروهی از گرجیان از گرجستان بدین منطقه کوچ داده شدند. در زمان قاجار«داران» به عنوان مرکزیت فریدن انتخاب کردید.

شهرستان فریدن با وسعتی حدود ۳۲۸۰ کیلومتر مربع از شهرستانهای غرب استان اصفهان است. فریدن از شمال به شهرستان خوانسار ، از جنوب به استان چهار محال و بختیاری، از شرق به شهرستان تیران و کران از غرب به شهرستان الیگودرز و فریدون شهر محدود می شود . مرکز این شهرستان داران است و دارای دو بخش به نام بخش مرکزی و بویین و میاندشت و سه منطقه شهری به نام داران و بویین میاندشت و نیز دوازده دهستان می باشد.

آب و هوا

فریدن منطقه ای کوهستانی و مرتفع است بخشی از کوه های اصلی سلسله جبال زاگرس در این شهرستان قرار دارند . این شهرستان دارای تابستانهای معتدل و زمستانهای طولانی است .

رودها

فریدن سرچشمه نعمت اصفهان است زیرا منبع زاینده رود در این شهرستان قرار گرفته است . منابع آب فریدن به دو دسته آبهای جاری و سطحی و آب های زیرزمینی تقسیم می گردد . آب های جاری آن شامل رودخانه های زاینده رود، قم رود (اناریان)، رودخانه پلاسجان ، رودخانه مرغاب ، رودخانه آب میدانک بالا و پایین ، رودخانه دربند، آب خدنگستان ، آب نرزه ، آب دره بید و آب

های زیرزمینی فریدن به دو دسته آب های آهکی و آبرفتی تقسیم می گردد .

کوه ها

شهرستان فریدن به علت کوهستانهای بودن دارای ارتفاعات و کوه های زیادی است.

آق داش با ارتفاع ۲۸۵۰ متر ، ایلوک با ارتفاع ۳۳۰۰ متر (سرچشمه آب زه ودر زرگه) ، بیداد کوه با ارتفاع ۲۹۶۸ متر، پرپر با ارتفاع ۲۹۵۳ متر ، پرویز با ارتفاع ۳۱۵۰ متر (سرچشمه رودخانه دربند) و دالانکوه

نیمه فراول با ارتفاع ۳۶۳۰ متر وهسل با ارتفاع ۲۹۵۰ متر ، موردود با ارتفاع ۳۱۸۰ متر (سرچشمه آب پیرگلی و آب میدانک پایین) ، گرکو با ارتفاع ۳۳۰۲ متر (سرچشمه آب کاسه) و ...

دشت ها

از دشت های حاصلخیز این منطقه دشت دامنه یا «دم نی» است که سابقا کهیز، کیز یا قهیز نامیده می شده است . این منطقه یکی از مناطق مهم بیلاقی شاهان ، به ویژه سلاطین صفوی و قاجار بوده است .

بیشه ها

در قسمت جنوبی بیشه زارهای بسیار زیبایی قرار دارد که در تابستان خنکای دلپذیر آن لحظاتی خوش و آرام برای گردشگران فراهم می سازد .

چشمه ها

شهرستان فریدن دارای ۲۹۰۰ دهانه چشمه دائمی و ۱۹۳۶ دهانه چشمه فصلی است. سرچشمه گردشگری شهر افوس ، سرچشمه روستای آغچه و سرچشمه روستای دره حوض یکی از زیباترین و خیال انگیزترین مناطقی است که می توان در عمر خویش دید . از دیگر چشمه های این منطقه، چشمه بزرگ زرین رود و چهل چشمه و... هستند که هر کدام سرزمین وسیعی را پیرامون خود سیراب کرده و منشا، گل و سبزه ای شده اند که بی گمان در کمترین جا می توان نظیر آن را یافت.

شکارگاه

شهرستان فریدن به خاطر موقعیت جغرافیایی خویش دارای مراتع و شکارگاه هایی است که حیوانات وحشی نیز در کوه های آن یافت می شود . به خصوص در کوه دالان کوه و در سمت شمالی روستای دامنه (دم بین) بز و آهو و کور و کبک فراوان بوده و به همین جهت این کوه به عنوان شکارگاه مورد استفاده قرار می گرفته است .

آبشارها

در جای جای فریدن می توان با چشمه ها و جویباران پرآبی رو به رو شد که از ارتفاع فرو می ریزند و منظره ای دلکش و زیبا می آفرینند . اما آبشار روستای نوغان علیا یکی از زیباترین مناظر موجود در این منطقه می باشد.

منطقه ای که امروزه فریدن نامیده می شود در تاریخ باستان به نامهای پاراتاکن ، پارتکان ، پاراتاکین ، پرکان ، پاره تاکن و پری تاکن ، پرتیکان ، فریدون ، فریدین و فریدن نامیده می شده است و لیکن برای این نامها معنای دقیق و درستی در دست نیست و تنها مناسب آنها ، نام فریدون پادشاه ایران باستان است. خاصه این که در دوره هخامنشیان این منطقه از ایالات مهم و آباد ایران بوده و بخشی از تمدن هخامنشیان از این منطقه آغاز گشته است.

مبانی مردم شناسی

نژاد، قومیت

شهرستان فریدن علاوه بر طبیعت زیبا و متنوع ، دارای تنوعات و گوناگونی قومی و زبانی هم هست . از این رو فریدن را یک سرزمین و شش قوم نامیده اند . شاه عباس در سال ۱۰۱۳ هـ .ق تعدادی از خانوارهای ارمنی ، گرجی و شروانی را به درون خاک ایران کوچاند و به علت شباهت شرایط آب و هوایی گرجستان با نواحی فریدن آنها را در این منطقه اسکان داد .

در دوره شاه سلیمان صفوی نیز بخشی از طوایف ترک قزلباش در فریدن سکنی گزیدند . این طوایف عبارت بودند از طوایف اینان لو، بیات و شاملو که در چادگان سکونت گزیدند . در زمان نادرشاه نیز مجددا سه هزار خانوار چهار لنگ بختیاری به خراسان تبعید شده و بخشی از طوایف عرب خراسان به نواحی فریدن کوچانده شدند . بخش اعظم این مردم در روستاهای دره بید ، دامنه و آشجرد اسکان یافتند.

ارمنیان فریدن بیشتر در روستاهای زرنه ، هزار جریب ، سنگ باران و خویگان علیا و غرغن نماگرد، غریقن،سواران سکونت گزیده اند که پس از چندین قرن ، در پنجاه سال گذشته از روستاهای خود به اصفهان و ارمنستان مهاجرت کردند و هم اکنون فقط روستای زرنه ارمنی نشین است . در این میان طوایف لر و فارس فریدن سابقه طولانی سکونت در این منطقه را دارند و از اولین اقوام ساکن در این منطقه هستند .

زبان و گویش محلی

هر یک از اقوام ساکن در منطقه به گویش و زبان خاص خود تکلم می کنند ولی بیشتر مردم به تمام زبانهایی که در منطقه رایج است تسلط دارند و باهمدیگر مکالمه می کنند . گروهی از گرجی های ساکن فریدن فقط به زبان گرجی صحبت می کنند ؛ مانند اهالی شهر بویین میاندشت . ولی تعدادی از آنها مانند اهالی روستای افوس به زبان فارسی حرف می زنند . این اقوام در منطقه فریدن زندگی مسالمت آمیزی با یکدیگر دارند و نمونه ای از صلح و دوستی اند .

دین و مذهب: مردم فریدن مسلمان و شیعه اثنی عشری هستند و لیکن در روستای زرنه مسیحیان ارمنی ساکن اند . بخش عمده ارمنیان فریدن در سالهای اخیر از این منطقه کوچیده و به جلفای اصفهان و ارمنستان مهاجرت کرده اند .

دامداری و کشاورزی

این شهرستان یکی از قطب های کشاورزی استان اصفهان است که اقتصاد آن بر پایه کشاورزی و دامپروری است و در حال حاضر دارای بیش از ۱۰۰ هزار هکتار زمین کشاورزی است که سالیانه حدود ۵۴۰۰۰ هکتار آن زیر کشت دیم هستند . حدود یک چهارم محصول سیب زمینی کشور در این منطقه کشت می شود . در این شهرستان سالیانه حدود ۱۴۰ - ۱۳۰ هزار تن علوفه خشک تولید می شود. این شهرستان داران از مناطق عمده دامپروری ، به حساب می آید.

مکان های مذهبی

امامزاده احمد و ابراهیم و عبدالله

واقع در افوس بخش بویین میاندشت که نسبت آنها به حضرت امام موسی بن جعفر (ع) می رسد، با قدمت ۲۵۰ سال .

امامزاده عبدالله و ابراهیم (چاه امام موسی)

این امامزاده در شهر دامنه قرار دارد و از فرزندان موسی بن جعفر (ع) است .

بنابر اعتقادات مردم، امامزاده ابراهیم نیز درون چاهی است که بر آن ضریح نصب شده و امامزاده عبدالله نیز دارای قبر است و بر

روی قبر ایشان ضریحی چوبی نصب گردیده است . ساختمان بقعه در میان دشت حاصلخیز دامنه قرار گرفته است .

خانه غلامرضا خان هژبر

این خانه در بویین میاندشت قرار گرفته است که با سقف تیر چوبی و نقشهای زیبایی بر سقف، دنیایی از رنگ و نقش را در بالای سر ساکنان تصویر کرده است . از این خانه متأسفانه فقط بخش های کوچکی باقی مانده و مجسمه های دروازه های ورودی آن هنوز هم در کنار خیابان ها افتاده است .

جاذبه های تفریحی و ورزشی

شهرستان فریدن اگرچه چندان که استعداد دارد مورد بهره برداری قرارنگرفته ، اما ازهر لحاظ منطقه ای غنی است . فریدن منطقه ای سردسیر و برفگیر است . دامنه های کوه ها و فراز و نشیب تپه های این منطقه را در فصل زمستان پوششی از برف فرا می گیرد و مکان مناسبی برای اسکی است .

گلستان کوه دره بید

در این منطقه زیبا بر فراز کوه ، لاله های واژگون و شقایق و سبزه و عطر خوش طبیعت بهشت را پیش چشم تجسم می بخشد. دره بید از جمله شگفتی های طبیعت است که گل و ریحان کران تا کران آن را فراگرفته و فرشی از سبزه و گل و زیر پای کردشگران پهن کرده است .

همایون عبدالعلی که شاعری شوخ بوده است و مدتی در دستگاه شاهزاده حیدر قلی میرزا قاجار حاکم گلپایگان و خوانسار می زیسته است.

صغای اصفهانی که پس از گذراندن تحصیلات ابتدایی در فریدن و اصفهان به تهران رفته و به عرفان و تصوف گراییده و دارای دیوان اشعاری بالغ بر ۵۷۹۱ بیت است .

میرزا علی محمد حکیم برادر صفای اصفهانی که به تدریس در مدرسه علوم سیاسی تهران پرداخت .

محمد علی حکیم الهی فریدنی که در ششجوان فریدن متولد شده و مدتی در نجف به تحصیل علوم دینی پرداخت .

شیخ محمد جواد فریدنی فرزند علی اصغر ، فقیه و استاد معروف که پس از تحصیل در نجف اشرف به درجه اجتهاد رسید و در حوزه علمیه اصفهان در ادبیات و سطح و فقه و اصول تدریس می کرد . او ساکن مدرسه عربان بوده و مدفن وی در تخت پولاد اصفهان است .

محمد حسین مشایخ فریدنی که سال ها درمقام سفیر ایران در چند کشور به گسترش زبان فارسی پرداخت از آثار وی می توان نوای «شاعرفردا» «نظرات سیاسی درنهج البلاغه و ترجمه و گزیده اغانی» را نام برد.